

Elbel, Petr

Dvě neznámé listiny z roku 1416 : příspěvek k poznání sporu o olomoucké biskupství

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
2003, vol. 52, iss. C50, pp. [101]-118

ISBN 80-210-3380-0

ISSN 0231-7710

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102550>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

PETR ELBEL

DVĚ NEZNÁMÉ LISTINY Z ROKU 1416

Příspěvek k poznání sporu o olomoucké biskupství

Cílem následujícího příspěvku je seznámit odbornou veřejnost se dvěma listinami dochovanými formou opisu v kodexu č. 358 Cerroniho sbírky v Moravském zemském archivu,¹ které dílčím způsobem osvětlují dramatické olomoucké události z konce roku 1416 – z doby krátce po vypuknutí více než tříletého schismatu v olomoucké diecézi.² Obě listiny jsou zde zasazeny do širšího historického kontextu a podrobně věcně rozebrány. V příloze je zveřejněna jejich edice.

¹ Moravský zemský archiv Brno (= MZA Brno), fond G 12 Cerroniho sbírka II, č. 358, s. 901–906. Zevrubný popis rukopisu viz Š v á b e n s k ý, Mojmír: *G 12 Cerroniho sbírka*. 13. století – 1845. Svazek II. Rukopisy Cerr II, č. 153–413. Cerr III. Brno 1973. (Inventáře a katalogy fondů Státního oblastního archivu v Brně č. 26), s. 594–606.

² Literatura ke sporu o olomoucké biskupství na prahu husitské revoluce je již poměrně početná. Dosud v plném rozsahu nenahrazená, ačkoliv již velmi zastaralá, je práce Vincence Brandla: *Spor o biskupství olomoucké a počátky husitství na Moravě*. Časopis Matice moravské (= ČMM) 9, 1877, s. 29–61. Většinu dokumentů, o něž se Brandl opíral, vydali Berthold, *Die Übergabe Mährens an Herzog Albrecht V. von Österreich im Jahre 1423*. Beiträge zur Geschichte der Hussitenkriege in Mähren. Archiv für österreichische Geschichte (= AÖG) 80, 1893, s. 249–349, a Loserth, Johann (ed.): *Beiträge zur Geschichte der hussitischen Bewegung*. V. Gleichzeitige Berichte und Actenstücke zur Ausbreitung des Wiclifismus in Böhmen und Mähren von 1410 bis 1419. AÖG 82, 1895, s. 386–418. Nepřilíší výrazně rozšířil pramennou bázi Sedlák, Jan (ed.): *K činnosti Jana Železného*. Studie a texty k náboženským dějinám českým 3, [1919], s. 92–104. Řadu nových postřehů naproti tomu přinesl Odložilík, Otakar: *Z počátků husitství na Moravě*. Šimon z Tišnova a Jan Vavřincův z Račic. ČMM 49, 1925, s. 1–170. Odložilík se zabýval teologickými polemikami, které na Moravě probíhaly v předvečer husitské revoluce mezi husitskými a katolickými teology. Věnoval se mj. přístupu biskupa Aleše k těmto polemikám a vůbec k šíření husitství v olomoucké diecézi. Poznání průběhu sporu o olomoucké biskupství dále prohloubil F. Hoffmann, který především jako první poukázal na nesprávnost starší představy, že se spor o olomoucké biskupství uzavřel již roku 1418 – srov. Hoffmann, František: *Litomyšl v husitském revolučním hnutí*. In: Sborník příspěvků k dějinám Litomyše a okolí. Ed. J. Růžička. Pardubice 1959, s. 50–51, 82–84, a nověji Týž: *Morava před husitskou revolucí*. Dokončení. Časopis Moravského muzea 80, 1985, s. 104 a 131. V nedávné době se dočkali moderního zpracování oba protagonisté sporu. Z. Hledíková, autorka nejnovější studie o Janu Železném, k jehož osobnosti existuje i několik starších prací, se nicméně sporem o olomoucké biskupství příliš nezabývala – srov. Hledíková, Zdeňka: *Litomyšlský biskup Jan IV. Železný a jeho vizi-tace*. Studie o rukopisech 21, 1982, s. 115–139. Naproti tomu Maur, Eduard: *Příspě-*

Zcela na úvod jen několik poznámek k názvu příspěvku. Předně je třeba připustit, že použitá vazba „neznámé listiny“ je poněkud nadnesená. Listiny totiž využil již Vincenc Brandl ve své studii „Spor o olomoucké biskupství a počátky husitství na Moravě“,³ jejich obsah však reprodukoval velmi nepřesně: jednak se dopustil řady zjevných omylů, jednak mu zcela uniklo několik zajímavých informací, které doplňují mozaiku našich vědomostí o příslušné kapitole moravských dějin. Jinak se listinami doposud nikdo nezabýval, a vzhledem k zavádějícímu výkladu Vincence Brandla tak lze s určitou rezervou hovořit o listinách neznámých.

Druhou menší nepřesností názvu příspěvku je uvedený počet listin. Na s. 901–906 (podle novodobé paginace) rukopisu č. 358 byla totiž neznámým písařem 15. století nepochybně přepisována jedna listina, vydaná 29. prosince 1416 v Litomyšli tamním biskupským oficiálem Šimonem z Prahy (byla vyhotovena ve formě notářského instrumentu litomyšlského veřejného notáře Matyáše Duchkova z Kladna).⁴ Obsahem listiny byla konfirmace dvou inzerovaných notářských instrumentů (z 6. listopadu 1416 a 12. prosince 1416), přičemž ve druhém z nich je ještě inzerován třetí instrument (z 6. prosince 1416). Druhý transsumpt byl do rukopisu č. 358 zřejmě pro větší přehlednost přepsán samostatně. Tak na s. 901 začíná text listiny oficiála Šimona z Prahy s prvním transsumptem a asi v polovině s. 902 začíná druhý transsumpt, který je po invokaci *In nomine domini amen* přerušen zkratkou *etc.* Na s. 903–905 je pak druhý transsumpt přepsán samostatně (text končí asi v polovině s. 905) a na s. 906 je dokončena listina Šimona z Prahy. Rovnítko, které jsem právě položil mezi notářský instrument přepsaný na s. 903–905 a druhý transsumpt listiny ze s. 901–2 a 906, má své opodstatnění z více důvodů.⁵ Přesto je z formálního hlediska korektní hovořit o dvou listinách.⁶ Rovněž v příloze budou obě listiny vydány samostatně.

vek k biografii biskupa Aleše z Březí. Tábořský archiv 8, 1997–1998, s. 11–35, věnoval soupeření mezi Alešem a Janem podstatnou část své studie (s. 21–33). Dosavadní poznání přitom výrazně obohatil – především na základě písemností z papežského archivu, vydaných nově v edici *Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia*. VII/1. Ed. J. Eršil. Pragae 1996. Rovněž zpracoval alespoň orientační prosopografii olomouckých kanovníků, kteří se zúčastnili dvojí biskupské volby v září 1416 (s důrazem na straníky biskupa Aleše).

3 B r a n d l , V.: *Spor o biskupství olomoucké*, s. 50–51. Nově obě listiny stručně zreges-toval Š v á b e n s k ý , M.: *G 12 Cerroniho sbírka*, II, s. 601–602, i tyto registry však obsahují několik nepřesností, na které bude níže poukázáno.

4 Vzhledem k tomu, že nový rok se v českých zemích v 15. století počítal převážně ještě od 25. prosince (srov. F r i e d r i c h , Gustav: *Rukověť křesťanské chronologie*. Praha – Litomyšl 1997², s. 81–82), je potřeba kalendářní údaj *sub anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo, indiccione decima, die antepenultima mensis Decembris...* převést na 29. prosince 1416, nikoliv 1417, jak mylně uvádí B r a n d l , V.: *Spor o biskupství*, s. 51, i Š v á b e n s k ý , M.: *G 12 Cerroniho sbírka*, II, s. 602. Je zajímavé, že Brandl přitom považoval roční údaj 1417 za *lapsus calami* opisovače – rok 1416 se mu jevil vzhledem k historickým okolnostem za vhodnější.

5 Jednak je v naraci listiny Šimona z Prahy při popisu druhého inzerovaného instrumentu uvedeno, že se jedná o instrument dvou veřejných notářů – Mikuláše Petrova z Vladěňína a Pavla z Pivína, což odpovídá instrumentu na s. 903–905, jednak spolu oba instrumenty úz-ce obsahově souvisejí, jak bude ukázáno níže.

6 Obě listiny takto rozlišil i Š v á b e n s k ý , M.: *G 12 Cerroniho sbírka*, II, s. 601–602,

Než se dostanu k listinám samotným, je potřeba nastínit okolnosti, které předcházely jejich vydání. Přitom bude potřeba ohlédnout se poněkud hlouběji do minulosti. Olomoucké biskupství představovalo ve středověku druhé nejvýznamnější mocenské centrum na Moravě po zeměpanské doméně.⁷ Význam biskupství výrazně stoupal v obdobích, kdy vládu na Moravě nevykonávali čeští panovníci, ale údělná knížata resp. markrabata. V těchto obdobích se českým knížatům resp. králům obzvlášť jednalo o to, aby na olomoucký biskupský stolec prosadili svého kandidáta, který se pak stával jejich politickým exponentem na Moravě.

Zatímco za vlády Karla IV., kdy byl moravským markrabětem loajální Jan Jindřich, ustupoval politický význam olomouckého biskupství do pozadí, po nástupu Václava IV. se situace obrátila. Václavovými protihráči na Moravě se stali jeho svárliví bratřenci a lucemburský rod postupně zabředl do vleklých dynastických sporů. V této situaci král nezbytně potřeboval prosadit na olomoucký stolec své lidi. Vzhledem k tomu, že římsští papežové usilovali o jeho spojenectví proti avignonskému „vzdoropapeži“, neměl Václav s prosazením svých kandidátů větší problém.⁸ Výjimku představovala biskupská volba v roce 1403, v chaotické době Václavova druhého zajetí. Svého biskupa mohla tehdy po dlouhé době svobodně zvolit olomoucká kapitula,⁹ jejíž vztahy s Václavovými dvořany na biskupském stolci se zpravidla pohybovaly kolem bodu mrazu.¹⁰ Ale již v roce

který přitom rovněž konstatoval, že notářský instrument na s. 903–905 je pravděpodobně oním druhým inzertem z listiny na s. 901–902 a 906.

- 7 Domnívám se, že politický význam olomouckého biskupství ne zcela docenila H l e d í k o v á , Z.: *K otázkám vztahu duchovní a světské moci v Čechách ve druhé polovině 14. století*. Československý časopis historický 24, 1976, s. 252, jejíž hodnocení je výstižné pouze pro dobu vlády Karla IV. Naproti tomu K o p i č k o v á , Božena: *Olomoucké biskupství v zrcadle dynastických sporů posledních Lucemburků*. In: *Historická Olomouc a její současné problémy* 3, 1980, s. 96, oprávněně poukázala na vzrůst mocensko-politické role biskupství za vlády Václavovy.
- 8 V letech 1381 a 1387 o olomoucký stolec přímo usiloval jeden z Václavových moravských bratřenců – Jan Soběslav. Václav IV. však s pomocí papeže prosadil své kandidáty – Petra Jelita, resp. Mikuláše z Riesenburku. Srov. K o p i č k o v á , B.: *Příspěvek k dynastické politice posledních Lucemburků v Olomouci*. Vlastivědný věstník moravský 32, 1980, s. 21–29; t á ž : *Olomoucké biskupství*, s. 98–99; E l b e l , Petr: *Osobnost olomouckého biskupa Petra řečeného Jelito (1381–1387)*. Střední Morava 13, 2001, s. 7–10. Roku 1397 se olomoucká kapitula odvážila zvolit biskupem muže ze svých řad – kanovníka Lacka z Kravař. Václav IV. ji však donutil od volby ustoupit a na biskupský stolec pak snadno prosadil svého kandidáta Jana Mráze. Srov. K o p i č k o v á , B.: *Olomoucké biskupství*, s. 100.
- 9 Biskupem se tak konečně stal již v roce 1397 zvolený Lacek z Kravař. K jeho osobnosti srov. R o l l e d e r , Anton: *Die Herren von Krawarn*. Zeitschrift des Deutschen Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens (= ZVGMS) 2, 1898, s. 304–306.
- 10 O značně vyhocených vztazích mezi biskupy a kapitulou vypráví Katalog olomouckých biskupů (*Granum catalogi praesulum Moraviae*) – anonymní historické dílo, vzniklé v kapitulním prostředí někdy na počátku husitských válek. Obzvlášť kritická slova směřují na adresu biskupů Jana Mráze, Konráda z Vechty a Václava Králíka – srov. L o s e r t h , J. (ed.): *Das Granum catalogi praesulum Moraviae*. AÖG 78, 1891, s. 90–96. Ostré konflikty mezi biskupy a kapitulou potvrzují i diplomatické prameny – srov. např. apelaci kanovníka

1408 proběhla změna na olomouckém stolci opět v režii krále, stejně jako na přelomu let 1412 a 1413. V čele olomoucké diecéze se tak vystřídali Václavovi přední dvořané – Konrád z Vechty a pouze jako administrátor Václav Králík z Buřenic.¹¹

Konrád a Václav byli prvními biskupy, kteří se museli vyrovnat s postupným pronikáním českého reformního hnutí na Moravu. Zjednodušeně lze říct, že jejich postoj k husitství do značné míry kopíroval církevní politiku Václava IV.¹² Tu lze charakterizovat především silným pragmatismem, jehož důsledkem byla absence jednotné koncepce – vztah krále k reformnímu hnutí se tak převratně měnil podle aktuální politické situace. Lze-li ve Václavově církevní politice přece jen nějakou koncepci nalézt, pak je to snaha o zachování míru v zemi – o to, aby náboženské spory nepřerostly v ozbrojené konfrontace. Při tom stáli Václavovi v cestě nekompromisní preláti v čele s pražským biskupem Zbyňkem Zajícem z Házmburka a litomyšlským biskupem Janem Železným, jejichž cílem bylo radikální vykořenění hereze všemi prostředky. Otázka personálního obsazení klíčových církevních úřadů tak v této době dostávala novou dimenzi – král na ně potřeboval prosadit ty nejoddanější ze svých dvořanů. V roce 1412 zaznamenal velký úspěch, když se mu podařilo znovu získat kontrolu nad pražským arcibiskupstvím. Jeho pretendenti na pražském i olomouckém stolci se nicméně střetávali se stoupenci nekompromisní protihusitské linie ve svých sídelních kapitulách.

Zatím jsem o olomoucké kapitule hovořil jako o jednotně vystupující korporaci, prosazující své zájmy proti biskupům. Situace samozřejmě nebyla tak jednoduchá. V kapitule existovalo několik frakcí či zájmových skupin, které do značné míry odpovídaly tomu, z jakého prostředí jednotliví kanovníci do kapituly přišli.¹³ Při maximálním zjednodušení lze vymezit dvě hlavní skupiny. První

Viléma Kortelangena proti předvolání Václavem Králíkem – MZA, G 12 Cerroniho sbírka II, č. 358, s. 917–918 (k těmto okolnostem srov. Brandl, V.: *Spor o biskupství*, s. 32–36).

¹¹ K osobnosti Konráda z Vechty srov. Hlaváček, Ivan: *Konrad von Vechta*. Ein Niedersachse im spätmittelalterlichen Böhmen. In: *Beiträge zur Geschichte der Stadt Vechta I/1*, 1974, s. 5–35. K Václavu Králíkovi zatím jen stručně t ý ž : *Das Urkunden- und Kanzleiwesen des böhmischen und römischen Königs Wenzel (IV.)*. 1376–1419. Ein Beitrag zur spätmittelalterlichen Diplomatik. Stuttgart 1970, s. 187–190.

¹² K církevní politice Václava IV. v době od počátků recepce viklefismu na pražské univerzitě po vypuknutí husitské revoluce srov. nejnověji Špěváček, Jiří: *Václav IV.* 1361–1419. K předpokladům husitské revoluce. Praha 1986, s. 367–461 a 511–609; Šmahel, František: *Husitská revoluce*. II. Kořeny české reformace. Praha 1996², zejm. s. 181–361; Čornej, Petr: *Velké dějiny země koruny české*. V. 1402–1437, s. 72–202.

¹³ Olomoucké kapitule věnoval celou řadu studií Metoděj Zemek. Pro naše účely je důležitá Zemkem zpracovaná prosopografie kapitulárů: Zemek, Metoděj: *Posloupanost děkanů, probostů a kanovnicků olomoucké kapituly*. 1. Od založení do doby husitské. Olomouc 1938. Zemkovy práce bohužel obsahují řadu nepřesností a chyb a vždy je potřeba je konfrontovat s prameny. Některé ze Zemkových omylů odstranila Konečná, Petra: *Personální složení olomoucké kapituly*. 1310–1410. Diplomová práce FF MU. Brno 2000. Zemek i Konečná sledovali především sociální, teritoriální a národnostní původ kanovníků, jejich vzdělání, ale zpravidla se příliš nezabývali otázkou, jaké cesty jednotlivé kanovníky

představovali kanovníci trvale rezidující v Olomouci, kteří vesměs pocházeli z Moravy, a jejich přijetí do kapituly bylo často odměnou za činnost v biskupské kanceláři či konzistoři. Tito kanovníci usilovali o zachování integrity biskupských statků, o řádný chod duchovní správy diecéze a spojoval je kategorický odpor k husitství. Druhou výraznou zájmovou skupinu tvořili královští pretendenti. Vesměs šlo o úředníky královského dvora a kanceláře a olomoucký kanovník byl součástí jejich hmotného zajištění. Jejich dvorské služby vyžadovaly trvalou přítomnost v Praze, kde vesměs drželi další obročí. V Olomouci proto nerezidovali a o tamní záležitosti se příliš nezajímali. Přesto se král mohl spolehnout, že v případě potřeby budou hájit jeho zájmy. Mezi těmito kanovníky bylo i několik zjevných příznivců M. Jana Husa a jeho učení (nejvýraznějším byl mistr Zdeněk z Labouně).

Dne 12. září 1416 zemřel administrátor olomoucké diecéze Václav Králík z Buřenic,¹⁴ a olomoucký stolec se tak po necelých čtyřech letech opět uprázdnil. V Olomouci rezidující kanovníci vše s děkanem Janem ze Strážnice kvapně připravili biskupskou volbu a již 21. září zvolili olomouckým biskupem litomyšlského biskupa Jana Železného, jehož považovali za nejspolehlivější záruku nastolení ostře protihusitského kurzu v olomoucké diecézi.¹⁵ Zvolený biskup byl ihned postulován kostnickému koncilu s žádostí o udělení administrátorství diecéze *in spiritualibus et temporalibus* až do volby příštího papeže, přičemž nebylo pochybností, že koncil této žádosti vyhoví. Jan Železný byl již řadu let znám u papežské kurie jako zapřisáhlý nepřítel Viklefova a Husova učení a během svého pobytu v Kostnici v letech 1414 a 1415 jej jako takového poznala celá latinská církev.¹⁶ Získal si plnou důvěru koncilních otců a před svým návratem

do kapituly přivedly. V tom směru představuje jistý krok vpřed studie E. Maura: *Příspěvek k biografii*, s. 21–26. Maur zpracoval na Zemkovi zcela nezávislou prosopografii většiny olomouckých kanovníků, kteří se zúčastnili dvou biskupských voleb roku 1416 (s důrazem na volitele biskupa Aleše), v jejímž rámci se mj. pokusil rekonstruovat postoj jednotlivých kapitulářů k reformnímu hnutí.

- 14 Datum Václavovy smrti známe z dekretu o biskupské volbě Jana Železného (viz následující pozn.). Potvrzuje je i *Granum catalogi* – srov. L o s e r t h , J. (ed.): *Das Granum catalogi*, s. 96.
- 15 Informace o volbě Jana Železného nám podává volební dekret, vyhotovený ve formě notářského instrumentu veřejnými notáři Mikulášem Petrovým z Vladěnína, notářem olomoucké kapituly, a Mikulášem Ondřejovým z Wińska, notářem biskupské konzistoře (*scriba causarum consistorii curie episcopalis Olomucensis*). Originál je uložen v Zemském archivu Opava, pobočka Olomouc (= ZA Opava, pob. Olomouc), fond Metropolitní kapitula Olomouc (= MCO), sg. A III b 35. Regest listiny viz *Regesta Bohemiae et Moraviae aetatis Venceslai IV*. Tomus IV. Fontes Archivi publici Olomucensis et Opaviensis. Ed. B. Kopiczková. Praeae 1989 (= RBMV IV), s. 278, č. 662. Volby Jana Železného se zúčastnili: děkan Jan ze Strážnice, kanovníci s prebendou Vilém Kortelangen, Martin ze Šternberka, Ondřej z Kelče, doktor Závíš ze Zap, Míchálek z Prostějova, Sulík ze Železné, Racek z Trpenovic, Mikuláš z Vranova, Vavřinec z Hranic, Jan Jagal, Jan z Rudolce, mistr Jan z Dubčan a zvolený kanovník Vít z Lomnice. Způsob volby byl následující: nejprve byli zvoleni tři volitelé (Vilém Kortelangen, doktor Závíš ze Zap a mistr Jan z Dubčan), kteří pak jednomyslně zvolili olomouckým biskupem Jana Železného.
- 16 Již na jaře 1414 byl Jan Železný vyzván papežem Janem XXIII., aby přiměl pražského arcibis-

do Čech byl ustanoven vykonavatelem protihusitských koncilních dekretů v českých zemích.¹⁷

Janova volba byla připravena na středověké poměry v takřka rekordním čase. Jeho volitelé jistě věděli, že jednájí v rozporu s vůlí krále, který zamýšlí na olomoucký stolec prosadit s pomocí svých lidí v kapitule vlastního kandidáta, vyšehradského kanovníka Aleše z Březí. Pro Václava IV. bylo totiž zcela nepřijatelné, aby na olomoucký stolec usedl militantní litomyšlský biskup. Vzhledem k dosavadnímu vystupování Jana Železného nebylo pochyb, že by z hospodářsky a vojensky silného olomouckého biskupství vytvořil základnu protihusitského boje, k němuž mu v Litomyšli scházely prostředky. Naproti tomu od Aleše z Březí si Václav sliboval, že se stane exponentem jeho kompromisní církevní politiky.

Volba Jana Železného byla tedy záměrně načasována tak, aby se k ní nestihli dostavit v Praze rezidující kanovníci, spojení nejrůznějšími vazbami s královským dvorem. Legitimita volby však byla tímto taktickým krokem zpochybněna a nebylo divu, že na počátku října proběhla v Olomouci volba nová, z níž jednomyslně vzešel kandidát Václava IV.¹⁸ Alešovi volitelé dobře věděli, že proti

kupa Konráda, olomouckého administrátora Václava a pražského inkvizitora Mikuláše k urychlenému zákroku proti Janu Husovi – srov. *Acta summorum pontificum res gestas Bohemiacae aevi praeussitici et hussitici illustrantia*. II. Ed. Jaroslav Eršil. Praegae 1980 (= ASP II), s. 530–531, č. 946.

¹⁷ Srov. ASP II, s. 611–612, č. 1087; s. 622–624, č. 1096. Možnosti Jana Železného v Čechách byly samozřejmě značně omezené. Jedním z kroků, podniknutých na základě koncilního zmocnění, byla smlouva o spolupráci v boji proti husitům, kterou Jan a jeho litomyšlská kapitula uzavřeli s administrátorem Václavem Králíkem a olomouckou kapitulou. (Viz listinu Jana Železného a litomyšlské kapituly z 25. 6. 1416, jejíž originál je uložen v ZA Opava, pob. Olomouc, fond MCO, sg. A III b 33; regest viz RBMV IV, s. 276, č. 659; *B r e t h o l z*, B.: *Die Übergabe*, s. 328–329, vydal text listiny z opisu v Bočkově sbírce MZA v Brně). Smlouvu jistě nejvíce přivítali olomoučtí kanovníci, kteří nebyli spokojeni se slabým postupem administrátora proti husitům a věřili, že Jan Železný Králíka přiměje k aktivnější protihusitské politice. Uzavření smlouvy nepochybně položilo základ úzkých vztahů mezi olomouckými kanovníky a Janem Železným, které vyústily v záříjovou biskupskou volbu.

¹⁸ O Alešově volbě přinášejí poněkud protichůdné zprávy dva prameny soudní povahy, které jsou pro poznání první fáze sporu o olomoucké biskupství zcela klíčové. Jedná se o nedatovanou žalobu olomouckých kanovníků z tábora Jana Železného proti Alešovi a jeho straníkům z přelomu let 1416 až 1417 (vydal *B r e t h o l z*, B.: *Die Übergabe*, s. 312–316) a apelaci královského hejtmána Přibfka z Odlochovic ke koncilu ze dne 17. 2. 1417 proti exkomunikaci, uvalené na něj litomyšlským biskupem Janem (tamtéž, s. 317–322). Podle žaloby Janových straníků volili Aleše z Březí tito kanovníci: **Mikuláš Ubaldini, Janek ze Šternberka, Václav z Radče, Mikuláš Henslinův, František z Jevíčka, Jakub z Berouna, Ludvík z Holešova** a někteří další, jak je prý uvedeno v jejich volebním dekretu (který se ovšem nedochoval). Apelace Přibfka z Odlochovic jména Alešových volitelů vůbec nemá. Naproti tomu větší počet Alešových přívrženců přichází v rozsudku kardinála Alana, jímž se uznal soudní spor před koncilem, zahájený žalobou Janových volitelů – srov. *L o s e r t h*, J. (ed.), *Beiträge*, s. 406–411, č. 25 (16. 7. 1417). Mimo osoby uvedené v žalobě Janových straníků se zde uvádějí ještě kanovníci **Zdeněk z Labouně, Chval ze Smilkova, Hanušek z Velvar, Štěpán ze Šternberka a Vít z Lomnice**. O posledním z nich víme, že volil Jana Železného, a jak bude níže ukázáno, na Alešovu stranu přestoupil někdy

Janu Železnému nemá jejich elekt žádnou naději u kostnického koncilu. Proto využili starého institutu, který byl v církevním právu stále teoreticky v platnosti – potvrzení zvoleného biskupa metropolitou. Vzhledem k úzkému vztahu Konráda z Vechty k Václavovi IV. nebylo divu, že arcibiskup vyšel žádosti neprodleně vstříc.¹⁹

Jak se vyvíjela situace v olomoucké diecézi bezprostředně po dvojí volbě? Zprvu měli jasnou převahu volitelé Jana Železného. Pod jejich kontrolu totiž přešla mimořádná správa olomoucké diecéze, kterou v souladu s kanonickým právem převzali hned po smrti Václava Králíka. Ovládli biskupskou konzistoř (čímž se do jejich rukou dostaly pečete generálního vikariátu a oficialátu a úřední knihy)²⁰ a začali přebírat biskupské statky. Není doloženo, kteří kanovníci byli zvoleni administrátory olomoucké diecéze *in spiritualibus*, ale známe administrátory *in temporalibus*, jimiž se stali Racek z Trpenovic a mistr Ješek z Dubčan.²¹

Právě tito administrátoři měli za úkol převzít správu jednotlivých biskupských panství, hradů a měst. Mnoho informací o jejich činnosti bohužel nemáme, prameny nás však zpravují o situaci v mírovském panství.²² Mírovský purkrabí Jaroslav z Rosenthalu se administrátorům v první fázi podřídil a přijal Racka z Trpenovic na hrad. Druhá strana ovšem zahájila protiútok. Purkrabí byl údajně Alešovými voliteli podplacen (vysokou sumu 326 hřiven mu měl předat kanovník Mikuláš Ubaldini), slíbil poslušnost biskupu Alešovi a z Mírova potupně vyhnal kanovníka Racka.

Podobně jako na Mírově se zřejmě vyvíjela situace v celé diecézi anebo alespoň na většině jejího území. Klíčem k Alešovu úspěchu byla v první řadě podpora krále Václava, důležitou roli však sehrávala i moravská husitsky orientovaná šlechta. V žalobě olomouckých kanovníků z tábora Jana Železného proti Alešovi a jeho straníkům, která byla někdy na přelomu let 1416 a 1417 zaslána kostnickému koncilu, se uvádí, že Aleš s pomocí světské moci ovládl města, městečka, hrady a vsi olomouckého biskupství.²³ Jak v textu středověkých žalobních spisů bývá zvykem, není uvedena bližší chronologie. Lze pouze odhadovat, že postupné přebírání biskupských statků Alešovou stranou se mohlo protáhnout na celý podzim 1416.

Podobně nevíme, kdy přesně Aleš vstoupil do Olomouce a byl intronizován v tamní katedrále. V textu uvedené žaloby se pouze uvádí, že se tak stalo za pomoci husitských šlechticů Jana Sádla (ze Smilkova a Kostelce), Lacka (z Kravař), Petra ze Strážnice, Jana z Lomnice, (Jana) z Vlašimi, Oldřicha (z Hlava-

po 6. listopadu 1416. Zda se ostatní zúčastnili Alešovy volby, případně s ní alespoň od počátku souhlasili, nelze jednoznačně říct, je to však vysoce pravděpodobné.

19 B r e t h o l z , B. (ed.): *Die Übergabe*, s. 314 a 318.

20 Že disponovali uvedenými pečeti vyplývá právě z našich listin – viz níže v textu a v příloze.

21 O nich a jejich činnosti se dozvídáme z textu žaloby Janových straníků – viz B r e t h o l z , B. (ed.): *Die Übergabe*, s. 313–314.

22 Tamtéž.

23 Tamtéž, s. 315.

tec), podkomořího, (Jana) Hájka (z Hodětína) a dalších.²⁴ Z dalšího textu žaloby vyplývá, že v období adventu byl již Aleš z Březí v Olomouci.²⁵ Žaloba Janových straníků uvádí také několik událostí, které následovaly bezprostředně po příchodu Aleše do Olomouce. Biskup se předně pokusil donutit pod hrozbou ztráty statků a hrdel děkana Jana ze Strážnice a ostatní kanovníky, kteří volili Jana Železného, aby se mu podřídili a přijali jej za biskupa. Někteří z Janových volitelů proto opustili Olomouc, jiní zůstali, ačkoliv se mohli obávat nejhoršího. Především uprchli kanovníci, na které byla předtím přenesena ze strachu před husity plná moc zastupovat kapitulu. Ti nemohli nalézt bezpečného místa na celé Moravě a opustili proto zemi.²⁶

K stanovení přesnější chronologie těchto událostí příliš nepřispívají ani písemnosti z olomouckého městského archivu. Sympatie olomouckých měšťanů, kteří byli většinou německé národnosti, patřily rozhodně Janu Železnému. Svůj jednoznačně protihusitský postoj prokázala olomoucká městská rada již roku 1415, kdy byli ve městě upáleni dva bývalí studenti pražské univerzity, hlásící se k Husovu učení.²⁷ O průběhu sporu o biskupský stolec vypráví Václav z Jihlavy v jím založené památné knize. Po rozdvojené biskupské volbě Václav IV. olomouckým měšťanům nařídil, aby neprodleně přijali biskupa Aleše do města a za použití všech prostředků (včetně fyzického násilí) donutili vzpurné kanovníky odstoupit od volby Jana Železného. Kategorickému královskému rozkazu museli Olomoučtí ustoupit, odmítli jej však vyplnit v plném rozsahu. Jejich náboženskému přesvědčení údajně odporovalo vztáhnout ruce na duchovní osoby, a tak umožnili kanovníkům z Janova tábora svobodně opustit město. Přitom přijali do úschovy různé kapitulní cennosti.²⁸

24 Tamtéž, s. 314–315.

25 Tamtéž, s. 315–316. Někdy v adventu se měla podle textu žaloby v olomoucké katedrále odehrát skandální událost: jistý kněz Jan měl provést před zraky biskupa Aleše elevaci svatokrádežným způsobem – rozlomil hostii na tři díly a pozvedl pouze jeden z nich. A aby nezůstalo jen u této „profanace“ – přijímání pak podal sedmi komunikantům *sub utraque*. Přestože olomoučtí měšťané kněze i komunikanty zadrželi, biskup je všechny beztrestně propustil. Do jaké míry je celá událost věrohodná, bylo předmětem četných diskusí. Podobný, ale v detailech odlišný příběh, datovaný navíc až do roku 1417, uvádí Štěpán z Dolan. V jeho podání měl Aleš potrestat kněze dlouhým vězením. Nejnověji se k této události vyjádřil M a u r, E.: *Příspěvek k biografii*, s. 28–29, který ponechal otázku, zda Štěpán z Dolan líčí stejnou nebo jinou událost, opatrně otevřenou. Do budoucna bude potřeba se touto problematikou zabývat v širším kontextu a zhodnotit všechny dostupné prameny – především doposud v tomto kontextu nevyužitou kapitulní listinu z 6. června 1417, uloženou v Nové sbírce Moravského zemského archivu, historické zprávy Václava z Jihlavy i pozdní podání Bartoloměje Paprockého. Pro naše účely je podstatné, že v adventu, který roku 1416 začal 29. listopadu, již Aleš z Březí rezidoval v Olomouci.

26 Tamtéž, s. 315.

27 Srov. např. H o s á k, Ladislav: *Olomoucký patriciát v boji proti husitskému revolučnímu hnutí*. Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Historica 1, 1960, s. 14–15.

28 Příslušnou pasáž z památné knihy Václava z Jihlavy otiskl B r a n d l, V.: *Spor o biskupství*, s. 52, p. 1, s širším kontextem S a l i g e r, Wilhelm: *Ueber das Olmützer Stadtbuch des Wenzels von Iglau*. Brünn 1882, s. 34–35.

Na základě uvedených pramenů lze sled událostí v rozmezí října až prosince 1416 rekonstruovat pouze s relativní chronologií. V takové pramenné situaci je historik vděčný za každou datovanou písemnost, která se může stát oporou přesnější datace. Právě v tom směru se zvyšuje cena dvou listin, jimiž se budeme zabývat na následujících stránkách.

První listinou je notářský instrument, vyhotovený 6. listopadu 1416 Mikulášem Petrovým z Vladěnína, veřejným notářem a notářem olomoucké kapituly (srov. příloha č. 1).²⁹ Mikuláš dosvědčuje, že děkan olomoucké kapituly **Jan ze Strážnice** a vyjmenovaní kanovníci (**Martin ze Šternberka**, **Ondřej z Kelče**, **Michálek z Prostějova**, **Pavel z Kroměříže**, **Racek z Trpenovic**, **Vavřinec z Hranic**, **Jan z Rudolce**, **mistr Ješek z Dubčan** a **Vít z Lomnice**) kvůli různým nebezpečím, jež hrozila jim a dalším osobám olomouckého kostela, převedli veškerou kapitulní pravomoc (*omnem auctoritatem et potestatem capitularem et capituli ipsorum*) na kanovníky **Viléma Kortelanga**, **doktora Závíše ze Zap**, **Mikuláše z Vranova** a **Jana Jagala**. Pod pojem veškeré kapitulní pravomoci samozřejmě spadalo jak vyřizování všech potřebných vnitrokapitulních záležitostí, tak také mimořádná správa diecéze, kterou v době sedisvakance kapitula vykonávala.³⁰ Sedisvakance přitom z hlediska volitelů Jana Železného, považujících Alešovu volbu za neplatnou, trvala do doby, než kostnický koncil potvrdí Janovo zvolení.

Z dalších dvou notářských instrumentů (z 6. a 12. prosince), o nichž bude záhy řeč, se zpětně dozvídáme ještě několik zajímavých detailů k okolnostem udělení plné moci. Předně je důležité, že čtyřem zmocněncům byly svěřeny tři pečeti (pečeť kapituly, generálního vikariátu a oficialátu), registra podýmného a další blíže nespecifikovaná registra (mohlo se např. jednat o dnes nedochované konfirmační knihy nebo soudní akta olomoucké konzistoře). Právě svěření pečetí a úředních knih do rukou omezeného počtu kanovníků, kteří je měli odvézt z Olomouce, nejspíše do bezpečí litomyšlského biskupského hradu, bylo hlavním důvodem udělení plné moci.³¹

Notářský instrument z 6. listopadu reprodukoval až na menší nepřesnosti vcelku věrně již Vincenc Brandl. Zcela mu však unikl skutečný obsah instrumentů z 6. a 12. prosince (srov. níže příloha č. 2), které musel přečíst jen velmi povrchně. Notářský instrument z 6. prosince je dochován jako inzert v instrumentu z 12. prosince, přičemž oba tyto instrumenty mají zcela protichůdný obsah. Brandl však hovořil pouze o jedné listině z 6. prosince, jejíž obsah komentoval slovy: „*Když však král Václav rozhněvav se nad odporem přivrženců biskupa Jana měšťanům olomouckým rozkázal, aby všechny kanovníky a kněze zjí-*

²⁹ MZA, fond G 12 Cerroniho sbírka II, č. 358, s. 901–2 a 906, edice zde v příloze č. 1.

³⁰ V listině se doslova hovoří o veškeré jurisdikci v oblasti spirituálií i temporálií: *plenam, liberam ac omnimodam potestatem et iurisdictionem tam in spiritualibus, quam in temporalibus*.

³¹ Výše jsme viděli, že o udělení této plné moci se Janovi stranici stručně zmiňují i ve své žalobě na Aleše z Březí, v níž stojí, že zplnomocnění kanovníci museli opustit Moravu. Tato zmínka podporuje domněnku, že cílem čtyř kanovníků byla Litomyšl. V Litomyšli jsou pak tito kanovníci doloženi 29. prosince 1416 – viz níže v textu a v příloze č. 1.

mali, kteří biskupa Alše uznati nechtěli, zdálo se straně Janově mezi kanovníky právě velmi nebezpečným býti, pečeť kapitolní zůstaviti v moci několika členů kapitolních, kteří snad násilím k tomu by přivedeni byli pečeť tu vydati. A za tou příčinou odvolali plnomocenství dřívější a nařídili v kapitole dne 6. prosince odbývané, že plná moc oněch čtyř kanovníků má přestati a nařízeno, aby pečeti i všechna rejstra důchodová vydali“.³²

Nejprve k instrumentu z 6. prosince, který vystavili veřejní notáři Mikuláš Petrův z Vladěnína a Pavel Filipův z Pivína. Jeho obsahem je skutečně odvolání plné moci, udělené před měsícem čtyřem kanovníkům děkanem a částí olomoucké kapituly. Tento akt však rozhodně nelze interpretovat jako svobodné rozhodnutí děkana a kanovníků z tábora Jana Železného. Na mimořádné generální kapitule byla vedle děkana **Jana ze Strážnice** a některých straníků Jana Železného (**Martin ze Šternberka, Ondřej z Kelče, Michálek z Prostějova, Pavel z Kroměříže, Racek z Trpenovic, Vavřinec z Hranic, Jan z Rudolce, mistr Ješek z Dubčan a Vít z Lomnice**) přítomna i řada volitelů biskupa Aleše (**Mikuláš Henslinův, František z Jevíčka**, který zde zastupoval **Mikuláše Ubaldiniho, Janka ze Šternberka a Chvala ze Smilkova**, dále **Štěpán ze Šternberka a Ludvík z Holešova**; nelze určit, na které straně stál kanovník **Mikuláš z Dědic**). Kapitula byla nepochybně svolána za účelem pacifikace kanovníků z Janova tábora biskupem Alešem, o níž Janovi straníci hovoří v žalobě na Aleše ke kostnickému koncilu. Odvolání plné moci pro čtyři kanovníky, kteří již byli mimo Olomouc (zřejmě v Litomyšli), bylo nedílnou součástí této pacifikace. Čtyřem zplnomocněncům bylo přikázáno neprodleně vrátit do Olomouce svěřené pečeti, úřední knihy a blíže neurčenou finanční částku, kterou dostali na krytí potřebných výdajů. Všechny právní akty, které z titulu svého zmocnění nadále vykonají, byly prohlášeny za neúčinné.

Straníci Jana Železného si byli dobře vědomi právních důsledků tohoto opatření. Proto již 12. prosince povolal děkan **Jan ze Strážnice** do svého domu kanovníky **Martina ze Šternberka, Ondřeje z Kelče, Michálka z Prostějova, Pavla z Kroměříže, Vavřince z Hranic, Jana z Rudolce** a generálního prokurátora olomoucké konsistoře **Martina z Budyšína**, který zastupoval **Racka z Trpenovic a mistra Ješka z Dubčan** – zřejmě další kanovníky, kteří opustili Olomouc. Mezi Janovými straníky tentokrát chyběl **Vít z Lomnice**: s nejvyšší pravděpodobností se již přiklonil na stranu Aleše z Březí, kterého pak podporoval i v následujících letech a stal se dokonce jeho generálním vikářem a oficiálem.³³

³² Brandl, V.: *Spor o biskupství*, s. 51. Š v á b e n s k ý, M.: *G 12 Cerroniho sbírka*, II, s. 602, sice správně uvádí, že se jedná o notářský instrument z 12. prosince, v němž je inzerován instrument z 6. prosince. Jím zveřejněný regist je ovšem rovněž mylný: „*Druhá listina* (inzerovaná v konfirmaci Šimona z Prahy – P. E.) je zřejmě ta, která následuje na p. 903–905: 1416, prosince 12. Olomouc. Odvolání výše uvedených plných mocí. (V jejím textu je inzert listiny z 1416, prosince 6. Olomouc: touto listinou byly plné moci odvolány, listina z 12. prosince to pouze stvrzuje.)“

³³ Viz MZA Brno, fond E 9 Cisterciačky Staré Brno, sg. G 25 (12. 1. 1418); RBMV IV, s. 289, č. 692 (13. 10. 1418); RBMV IV, s. 290–291, č. 697 (4. 1. 1419); MVB VII/1, s. 184, č. 411 (7. 4. 1419).

Shromáždění kanovníci anulovali odvolání plné moci a celý notářský instrument z 6. prosince. Prohlásili jej za výsledek jednání v omylu, který nemá mít do budoucna žádnou právní sílu. Veřejní notáři Mikuláš z Vladěnána a Pavel z Pivína vyhotovili o tomto usnesení notářský instrument, do nějž byl text anulovaného instrumentu z 6. prosince inzerován.

Schůzka z 12. prosince byla jistě riskantním podnikem, který musel proběhnout konspirativně. Vystavený notářský instrument bylo potřeba v tajnosti doručit čtyřem zplnomocněným kanovníkům, jejichž zmocnění tak znovu získalo právní základ. Jan ze Strážnice a další volitelé Jana Železného tím současně vyslali do Litomyšle jasný signál, že nadále stojí za svou zářijovou volbou.

Pro větší právní jistotu si nechali čtyři zmocnění kanovníci 29. prosince 1416 v Litomyšli, kdy je konečně jejich pobyt v sídle biskupa Jana Železného doložen, tamním oficiálem Šimonem z Prahy vystavit konfirmaci notářských instrumentů z 6. listopadu a z 12. prosince. Nejdůležitější jistě bylo posvětit autoritou autentické pečeti litomyšlského generálního vikariátu notářský instrument z 12. prosince, jehož platnost byla druhou stranou snadno napadnutelná. Zplnomocněníci tak mohli pokračovat ve vykonávání svého mandátu, i když na dění v olomoucké kapitule, správu kapitulních a biskupských statků a duchovní správu olomoucké diecéze měli jen minimální vliv.³⁴

Dne 14. prosince 1416 kostnický koncil konečně potvrdil Jana Železného administrátorem olomoucké diecéze na dobu do volby příštího papeže a tři měsíce po ní.³⁵ Jan se mohl tuto skutečnost dozvědět nejdříve na počátku roku 1417 a ihned zahájil intenzivní kampaň o získání olomouckého stolce.³⁶ Spor o olo-

³⁴ Je sice možné, že kontrolovali biskupské statky na Opavsku a jejich autoritě podléhalo opavské arcijáhenství – viz k tomu níže v pozn. č. 37, na Moravě však pokračoval ve svém triumfálním tažení Aleš z Březí. Jednak s pomocí světského ramene úspěšně přebíral biskupské statky, jednak ovládl duchovní správu diecéze. Neprodleně jmenoval svého generálního vikáře a oficiála, kterým se stal kanovník Sulík ze Železné. Tento muž zastával úřad oficiála krátce již na prahu 15. století (1401–1402?), a pak za celého episkopátu Konráda z Vehty a Václava Králíka z Buenic. Od roku 1411 byl současně i generálním vikářem. (Nebylo by účelné zde odkazovat na všechny pramené zmínky, které se k Sulíkovu působení v úřadu vztahují – předběžně odkazuji na svůj článek o úřednících olomoucké biskupské konzistoře v letech 1408–1436, který připravuji do tisku). V září 1416 stanul Sulík ze Železné mezi voliteli Jana Železného, od října do poloviny prosince o něm nemáme žádné zprávy a 18. prosince jej sledujeme jako generálního vikáře a oficiála Aleše z Březí – viz MZA Brno, fond E 4 Augustiniáni Brno, listina č. 102. Je možné, že jmenování oficiálem bylo odměnou za přechod na Alešovu stranu, svou roli však jistě sehrály i Sulíkovy zkušenosti.

³⁵ Dochovala se pouze listina, v níž koncil oznamuje potvrzení Jana Železného administrátorem leníků olomouckého biskupství – viz ASP II, s. 629–630, č. 1099. Listiny se stejným obsahem byly ovšem nepochybně adresovány celé řadě příjemců, na prvním místě samozřejmě litomyšlskému biskupu Janovi.

³⁶ V apelaci královského hejtmana Přibíka z Odlochovic proti exkomunikaci, kterou na něj uvalil Jan Železný, se nepřilíhli konkrétně hovoří o nějakých ozbrojených akcích, které na Moravě podnikali Janovi lidé. Tyto útoky na biskupské statky zřejmě nebyly příliš úspěšné. Dále si Přibík stěžuje, že Jan různým osobám a institucím v olomoucké diecézi zaslal mandáty, v nichž jim přikázal, aby jej přijali za administrátora biskupství – srov. B r e t h o l z , B.: *Die Übergabe*, s. 318–319. Shodou okolností se dochovala zpráva o doručení

moucké biskupství tím vstoupil do nové etapy, která již přesahuje rámec tohoto pojednání. Pro nás je podstatné, že Janovo potvrzení ukončilo mimořádnou správu olomoucké diecéze jeho voliteli.³⁷ Na druhou stranu však lze předpokládat, že čtyřem kanovníkům zůstala i nadále plná moc zastupovat kapitolu – zatím ovšem nemohu podložit tuto domněnku žádným důkazem.

Dostávám se k závěru, v němž bych rád shrnul dosažené poznatky. Předně se ukázalo, že pramenná zásoba k poznání průběhu sporu o olomoucké biskupství v letech 1416–1420 nebyla dosud zdaleka vyčerpána. Nové informace přitom mohou přinést i takové prameny, které sice již nejednou prošly rukama historiků, ale nevzbudily jejich zájem díky své zdánlivé bezvýznamnosti. Tak tomu bylo i v případě našich dvou listin. Ty přitom jednak upřesňují chronologii olomouckých událostí z podzimu 1416 (příchod Aleše z Březí do Olomouce spadal do intervalu 6. listopadu – 6. prosince, zřejmě však do závěru tohoto intervalu), jednak umožňují blíže poznat činnost volitelů Jana Železného v tomto období.

V této souvislosti byla objasněna podoba mimořádné správy biskupství a diecéze kanovníky z Janova tábora. Nejprve ji vykonávali administrátoři *in temporalibus* a *in spiritualibus*. V okamžiku, kdy situace v Olomouci a na Moravě začala být pro Jana Železného a jeho volitele nepříznivá, byla tato správa soustředěna do rukou čtyř kanovníků, kteří byli současně vybaveni generální plnou mocí zastupovat kapitolu. Ti opustili Olomouc a našli útočiště v Litomyšli, kam byly převezeny důležité pečeti a úřední knihy. Přestože vliv těchto kanovníků na

takového mandátu děkanovi brněnského děkanátu, který o ní informoval faráře, shromážděné na děkanátní konvokaci. Značně zkrácený opis notářského instrumentu, obsahujícího zápis z této konvokace, se dochoval ve formulářové sbírce v rukopise č. 582 olomoucké kapitální knihovny (ZA Opava, pob. Olomouc, fond MCO, sg. CO 582, f. 110^v).

37 Jan jmenoval generálním vikářem a oficiálem olomouckého kustoda a kanovníka Ondřeje Stojslavova z Jevíčka. Tento kanovník (veškerou dosavadní literaturou mylně ztotožňovaný s kanovníkem Ondřejem, farářem v Kelči, který se občas psal i podle Jevíčka) vůbec nevstupuje v pramenech z podzimu 1416, kdy byl snad mimo diecézi, jistě však již tehdy patřil k Janovým straníkům. V mém materiálu Ondřej Stojslavův poprvé vystupuje v úřadu generálního vikáře a oficiála 24. března 1417 – RBMV IV, s. 281, č. 670. Sídlil tehdy v biskupské Osoblaze, kterou ovládal Jan Železný, a vykonával duchovní správu opavského arcijáhenství – zřejmě jediné části diecéze, která spadala pod Janovu obedienci. Další doklad činnosti Ondřeje Stojslavova v Osoblaze viz RBMV IV, s. 326, č. 785 (17. 7. 1417). Příslušnost Opavska k obedienci Jana Železného dokládají i následující listiny: RBMV IV, s. 324, č. 781 (23. 4. 1417); s. 325, č. 783 (13. 7. 1417); *Opavský listinář*. Litterae fundationum, dotationum, erectionum, confirmationum, praesentationum, collationum, resignationum altarium Oppaviae. Ed. F. Šigut. II. Opava 1962, s. 38–40, č. 32 (13. 7. 1417); s. 40–41, č. 33 (15. 7. 1417).

Pro skutečnost, že Jan Železný ovládal osoblažské panství, hovoří vedle pobytu jeho generálního vikáře v tomto městě zcela jednoznačně Janův list Bolkovi Opolskému, vydaný 4. 2. 1417 v Litomyšli – srov. *Registrum St. Wenceslai*. Urkundenbuch vorzüglichlich zur Geschichte Oberschlesiens nach einem Copialbuch Herzog Johans von Oppeln und Ratibor in Auszügen mitgetheilt und Namens des Vereines für Geschichte und Alterthum Schlesiens. Hg. von W. Wattenbach und C. Grünhagen. Breslau 1865, s. 37–38. (Codex diplomaticus Silesiae. VI.) Skutečnosti uvedené v této poznámce zcela unikly dosavadnímu bádání – proto jsem jim zde věnoval více prostoru. Přesahují ovšem téma příspěvku a v brzké době je hodlám publikovat samostatně.

situaci v olomoucké diecézi byl minimální, podařilo se jim až do potvrzení administrátorství Jana Železného koncilem uchovat právní kontinuitu mimořádné správy biskupství a diecéze, kterou umocňovala držba klíčových pečetidel. Ukázalo se, že Janovi volitelé rozhodně stáli za svou zářijovou volbou a dělali vše pro to, aby její výsledek prosadili. Pozoruhodnou aktivitu přitom vyvíjeli i ti kanovníci, kteří zůstali v Olomouci a museli se alespoň navenek podrobit biskupu Alešovi. Vynucené uznání Aleše za biskupa zcela negovali usnesením, přijatým 12. prosince v domě děkana Jana ze Strážnice.

Lze uzavřít, že příspěvek obohatil dosavadní poznání sporu o olomoucké biskupství ve více směrech a snad se stal dalším z předpokladů pro pozdější souhrnné zpracování této kapitoly moravských církevních dějin.

Příloha č. 1

Šimon z Prahy, litomyšlský generální vikář a oficiál, transsumuje instrumentem veřejného notáře a písaře litomyšlské konzistoře Mikuláše Duchkova z Kladna na žádost olomouckých kanovníků Viléma Kortelangena, Závíše ze Zap, Mikuláše z Vranova a Jana Jagala dva notářské instrumenty. Prvním instrumentem s datem 1416, listopadu 6. zlistiňuje veřejný notář Mikuláš Petrův z Vladětnína, že děkan Jan ze Strážnice a vyjmenovaní kanovníci olomoucké kapituly kvůli nebezpečí, hrozícímu tehdy olomouckému kostelu, udělili kanovníkům Vilému Kortelangenovi, Závíšovi ze Zap, Mikuláši z Vranova a Janu Jagalovi generální plnou moc jednat jménem olomoucké kapituly a svěřili jim temporální i spirituální správu olomouckého biskupství. Z druhého instrumentu veřejných notářů Mikuláše Petrova z Vladětnína a Pavla z Pivína je v opise přepsána pouze invocace, s nejvyšší pravděpodobností se ovšem jednalo o instrument vydaný ntže v přflose č. 2.

Litomyšl, 1416 prosince 29.

In nomine Domini amen. Nos Simon de Praga, baccalarius in decretis, vicarius in spiritualibus et officialis curie episcopalis Luthomislensis generalis, presenti transsumpto sive instrumento publico notum facimus universis, quod constituti personaliter coram nobis honorabiles viri et domini Wilhelmus Karthalangen, magister Zawisius de Zapp decretorum doctor, Nicolaus de Fren et Iohannes Iagal, canonici prebendati ecclesie Olomucensis, quedam duo instrumenta publica, unum videlicet minus, manu Nicolai, quondam Petri de Bladin, Olomucensis diocesis, publici auctoritate imperiali venerabilis capituli ecclesie Olomucensis notarii, in pergameno scriptum et subscriptum signoque et nomine ipsius solitis et consuetis consignatum, et aliud maius duorum notariorum publicorum, videlicet eiusdem Nicolai quondam Petri de Bladin et Pauli nati Philippi de Pywin, clerici Olomucensis diocesis, publici auctoritate imperiali notarii, subscriptum signisque et nominibus ipsorum solitis et consuetis consignatum, exhibuerunt et ostenderunt ac de verbo ad verbum eadem ibidem publice legi mandaverunt, petentes nichilominus, et presertim idem dominus Wilhelmus Karthalangen suo et dominorum Zawisii de Zapp decretorum doctoris, Nicolai de Fren et Iohannis Iagal confratrum suorum nominibus predictorum, cum instancia debita eadem duo instrumenta publica per nos ipsos sub manu publica per Mathiam, notarium nostrum publicum infrascriptum, autentice extracta, copiata et transsumpta cum decreti auctoritatis nostre ordinarie interpositione fore danda decerni. Nos itaque Simon, vicarius et officialis prefatus, attentis et consideratis petitionibus huiusmodi fore iustis et consonis racione, eadem duo instrumenta publica per eundem notarium Mathiam nostrum publicum infrascriptum copiari, transscribi, transsumi et in formam publici redigi instrumenti, nil addendo vel minuendo, quod sensum mutaret in aliquo aut variaret intellectum, mandavimus, volentes et tenore presencium decernentes, quod huiusmodi transsumpto sive extracto ipsius publico veluti ipsis instrumentis originalibus in iudicio et extra in

omnibus et per omnia adhibeatur plena fides. Quibus omnibus et singulis auctoritatem nostram ordinariam interposuimus et presentis scripti patrocínio interponimus et decretum. Quorum quidem instrumentorum tenores de verbo ad verbum secuntur per omnia in hec verba. Et primo tenor instrumenti minoris predicti, de quo supra sit mencio, sequitur et est per omnia talis:

In nomine Domini amen. Anno natiuitatis eiusdem millesimo quadringentesimo sexto decimo, indiccione nona, die vero sexta mensis Novembris, hora terciarum vel quasi, sede apostolica vacante et sacro concilio Constanciensi durante, in Preurbio civitatis Olomucensis et in domo honorabilis viri domini Iohannis de Straznicz, decani ecclesie Olomucensis, in comodo lapideo superiori prope parvam stubellam domus eiusdem, in mei, notarii publici infrascripti, testiumque subscriptorum ad hoc vocatorum et rogatorum presencia, constituti personaliter honorabiles viri Domini, videlicet prefatus dominus Iohannes, decanus, Martinus de Sternberg, Andreas de Gelcz, Michalko de Prozano, Paulus de Cremsir, Raczko de Trpenowicz, Laurencius de Hranicz, Iohannes Rudolcz, magister Iessko de Dubczan et Vitus de Lompnicz, canonici et capitulum ecclesie Olomucensis, tunc capitulariter congregati et capitulum facientes, propter diversa pericula, que ipsis ceterisque personis ecclesie Olomucensis tunc imminebant, et metu tacti, qui cadere potuit, inconstantes, unanimi et concordí voto ac consensu, nullo penitus contradicente aut opponente, omnem auctoritatem et potestatem capitularem et capituli ipsorum in honorabiles viros dominos Wilhelmum Karthalangen, magistrum Zawisium de Zapp decretorum doctorem, Nicolaum de Fren et Iohannem Iagal, canonicos et confratres ipsorum transfuderunt, transtulerunt et traduxerunt, dantes et concedentes eisdem dominis et confratribus ipsorum plenam, liberam ac omnimodam potestatem et iurisdictionem tam in spiritualibus quam in temporalibus ac omnia et singula negocia pro comodo et utilitate ecclesie dirigendi, faciendi, gerendi et exercendi, prout ipsis melius, commodosius et utilius videbitur expedire, promittentes bona fide ipsorum se ratum, gratum atque firmum perpetue habituros, quicquod per dictos dominos et confratres ipsorum actum, factum, gestum et ordinatum fuerit in premissis. Super quibus omnibus et singulis premissis prefati domini Wilhelmus Karthalangen, Nicolaus de Fren et Iohannes Iagal, canonici ecclesie Olomucensis, pecierunt ipsis per me notarium publicum infrascriptum unum vel plura, publicum seu publica confici instrumenta. Acta sunt hec anno, indiccione, die, mense, hora et loco quibus supra, presentibus honorabilibus et discretis viris dominis Iohanne Rasculo seniori et Wenczeslao Kmotr ac Iohanne Rasculo iuniori, perpetuis vicariis ecclesie Olomucensis, testibus fidedignis circa premissa constitutis.

Et ego Nicolaus quondam Petri de Bladin, Olomucensis diocesis, publicus auctoritate imperiali notarius necnon notarius venerabilis capituli ecclesie, predictis auctoritatis et potestatis capitularis transslacioni et traductioni omnibusque aliis et singulis premissis, dum sic, ut premittitur, fierent et agerentur, unacum prenominatis testibus presens interfui eaque sic fieri vidi et audiui, manu propria conscripsi et in hanc formam publicam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi, rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium premissorum.

Item tenor secundi instrumenti maioris duorum notariorum publicorum subscripti signisque et nominibus ipsorum consignati, de quo similiter supra sit mencio, sequitur de verbo ad verbum et est per omnia talis:

In nomine Domini amen etc.

In cuius rei testimonium presens transscriptum sive transsumptum per notarium nostrum publicum predictum infrascriptum fieri sigillique vicariatus dicte curie episcopalis Luthomislensis, quo ad presens ut vicarius in spiritualibus generalis utimur, appensione fecimus communiri. Datum et actum Luthomisl, in consistorio curie episcopalis Luthomislensis antedicte, sub anno a natiuitate Domini millesimo quadringentesimo decimo septimo, indiccione decima, die antepenultima mensis Decembris, sede apostolica vacante, hora vesperarum vel quasi et concilio sacro Constanciensi durante, presentibus honestis et discretis viris dominis Wenczeslao de Olomucz, subdyacono et rectore ecclesie parochialis in Tyn prope Rowensko Pragensis diocesis, Nicolao dicto Cantor, procuratore causarum consistorii Luthomislensis generali, Nicolao de Smrzicz, notario publico, Mathia de Broda Hungaricali et Petro de Radiss, clericis Olomucensis diocesis, testibus circa premissa.

Et ego Mathias olim Duchconis de Cladna, clericus Pragensis diocesis, auctoritate imperiali notarius publicus et scriba causarum consistorii curie episcopalis Luthomislensis iuratus,

quia predictorum instrumentorum exhibicioni et leccioni, petitionibus et auctoritatis ordinarie interposicioni aliisque omnibus et singulis premissis, dum sic, ut premittitur, fierent et agerentur, unacum prenominitis presens interfui testibus eaque sic fieri vidi et audivi, aliis prepeditis negociis, per alium fideliter, nil addendo vel minuendo, quod sensum mutet aut variet intellectum, transsumi et transscribi procuravi, et quia facta diligenti auscultacione cum dictis instrumentis originalibus ea in omnibus et per omnia concordare inveni, ideo me hic manu propria subscribens publicavi et in hanc publicam formam redegí signoque et nomine meis solitis et consuetis unacum appensione sigilli vicariatus auctoritate et mandato prefati honorabilis viri domini Simonis, vicarii et officialis, consignavi, requisitus in fidem et testimonium omnium premissorum.

Opis notářského instrumentu, lat. Na originálu bylo notářské znamení a podpis veřejného notáře Mikuláše Duchkova z Kladna a přivěšená pečeť generálního vikariátu litomyšlského biskupství. MZA Brno, fond G 12, Cerronihio sbírka II, č. 358, s. 901–902, 906.

Příloha č. 2

Mikuláš Petrův z Vladětína, notář olomoucké kapituly, a Pavel Filipův z Pivína, veřejní notáři, zlistiňují, že děkan Jan ze Strážnice a vyjmenovaní kanovníci olomoucké kapituly anulují odvolání generální plné moci jednat jménem kapituly, která byla dříve udělena kanovníkům Vilému Kortelangenovi, Závišovi ze Zap, Mikuláši z Vranova a Janu Jagalovi, a prohlašují za nulitní notářský instrument s datem 1416, prosince 6., který je inzerován. Tímto instrumentem zlistiňují též veřejní notáři, že děkan Jan ze Strážnice a vyjmenovaní kanovníci olomoucké kapituly odvolávají generální plnou moc jednat jménem kapituly, která byla dříve udělena kanovníkům Vilému Kortelangenovi, Závišovi ze Zap, Mikuláši z Vranova a Janu Jagalovi. Odebírají jim rovněž temporální i spirituální správu olomouckého biskupství a přikazují jim, aby neprodleně navrátili pečeti kapituly, generálního vikariátu a oficialátu, registra podýmného, jiná blíže neurčená registra a peněžní prostředky, které odvezli z Olomouce.

Olomouc, 1416 prosince 12.

In nomine Domini amen. Anno nativitatis eiusdem Domini millesimo quadringentesimo sexto decimo, indicione nona, die vero duodecima mensis Decembris, hora vesperarum vel quasi, sede apostolica summo pontifice carente et sacro concilio Constanciensi durante, in Preurbio civitatis Olomucensis et in domo honorabilis viri domini Johannis de Straznicz, decani ecclesie Olomucensis, in stuba maiori superiori domus eiusdem, in nostrorum notariorum publicorum testiumque subscriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia constituti personaliter honorabiles et circumspecti viri domini, videlicet prefatus dominus Iohannes, decanus, Martinus de Sternberg, Andreas de Gelcz, Michalko de Prostano, Paulus de Cremsir, Laurencius de Hranicz, Iohannes Rudolcz, canonici ecclesie Olomucensis, et magister Martinus de Budyssin, procurator generalis causarum consistorii Olomucensis necnon procurator legitimus honorabilium virorum dominorum Raczkonis de Trpenowicz et magistri Iesskonis de Dubczan, similiter canonicorum Olomucensium, de cuius procuracionis mandato nobis notariis subscriptis constat sufficienter, nomine et vocibus ipsorum unacum prenominitis dominis decano et canonicis omnibus unanimiter et concordí voto et consensu revocationem auctoritatis capitularis, in venerabiles viros dominos Wilhelmum Karthalangen, magistrum Zawisium de Zapp decretorum doctorem, Nicolaum de Fren et Iohannem Jagal, canonicos ecclesie Olomucensis, dudum transfusam,^a ac sigillorum capituli, vicariatus et officialitatus ac omnia alia et singula, prout in instrumento publico desuper confecto plenius continetur, et cuius tenor inferius describetur, illudque instrumentum ac alia omnia et singula in eo contenta ac per eos tamquam per errorem et iuris contraria facta in omnibus suis punctis, clausulis et oraculis

^a Správně: transfuse

retractaverunt, cassarunt et annullaverunt necnon virtute presencium retractant, cassant et annullant nulliusque roboris volunt et momenti. Cuius quidem instrumenti tenor per omnia sequitur in hec verba:

In nomine Domini amen. Anno nativitatis eiusdem millesimo quadringentesimo sexto decimo, indicione nona, die vero sexta mensis Decembris, hora terciarum vel quasi, sede apostolica vacante et sacro concilio Constanciensi durante, in Preurbio civitatis Olomucensis et in domo honorabilis viri domini Iohannis de Straznicz, decani ecclesie Olomucensis, in stuba maiori superiori domus eiusdem, in nostrorum notariorum publicorum testiumque subscriptorum ad hoc vocatorum specialiter et rogatorum presencia constituti personaliter ibidem venerabiles ac honorabiles et circumspecti viri domini, videlicet prefatus dominus Iohannes, decanus, Martinus de Sternberg, Andreas de Gelcz, Michalko de Prozano, Paulus de Cremsir, Nicolaus Henslini, Franciscus, prepositus Boleslaviensis, pro se et vocibus honorabilium virorum dominorum Nicolai Vbaldini, Iankonis de Sternberg et Chwalonis, canonicorum Olomucensium, Raczko de Trpenowicz, Laurencius de Hranicz, Iohannes Rudolcz, Stephanus de Sternberg, magister Iessko de Dubczan, Ludwicus de Holeschow, Nicolaus, plebanus in Dyedicz, et Vitus de Lompnicz, canonici et capitulum ecclesie Olomucensis tunc capitulariter congregati et capitulum facientes concordati et unanimi voto et consensu concluderunt et infrascripta in hunc modum decreverunt, quod licet pridem formidaretur ecclesie et personis Olomucensis ecclesie periculum imminere, et ob hoc aliqui ex eis auctoritatem et potestatem capitularem in honorabiles viros dominos Wilhelmum Karthalangen, magistrum Zawisium, Nicolaum de Fren et Iohannem Iagal, canonicos Olomucenses et confratres ipsorum, transstulissent et transfudissent ipsisque favissent, ut ipsi negocia prefate ecclesie Olomucensis, si, quod absit, dictos dominos decanum et canonicos ab ecclesia propter metum fugere contigisset, ipsorum nomine ad utilitatem et commodum ecclesie usque ad eorum dirigere possent beneplacitum voluntatis. Et ibidem prefati domini Iohannes, decanus, canonici et capitulum ecclesie Olomucensis a prefatis dominis Wilhelmo Karthalangen, magistro Zawissio, Nicolao de Fren et Iohanne Iagal, canonicis et confratribus ipsorum, omnem potestatem et auctoritatem capitularem, in ipsos quacumque accione nomine capituli transfusam, traductam et concessam, tam vice capituli, quam titulo vicariatus et officiolatus ecclesie Olomucensis, exnunc ad seipos propter imminentem crebram necessitatem reducerunt et revocarunt, aufferentes ab ipsis dominis Wilhelmo, magistro Zawissio, Nicolao Ffren et Iohanne Iagal et quolibet eorum tam in genere quam in specie, sicut premittitur, omnem potestatem et auctoritatem capitularem et iurisdictionem tam in temporalibus, quam in spiritualibus ecclesie Olomucensis, inhibentes ipsis exnunc et inantea, ne quid dicti domini, in quos capitulum erat translatum, in futurum tam ipsorum quam capituli eorum nominibus faciant, scribant neque sigillent aut exequantur neque racione officiorum vicariatus et officiolatus titulo quidquam attemptent, iudicent nec sententias fulminent, decernentes, dicentes, affirmantes et declarantes omnes actus, quos in contrarium duxerant faciendos, irritos et inanes, ipsique requisiverunt et requirunt et monent eos ac eciam insinuant eis omnia prescripta in vi et virtute prestiti iuramenti, quatenus sigillum capituli, vicariatus et officiolatus et registra dictorum fumalium et alia quevis registra et omnes fructus ecclesie, quos transportaverunt, ad civitatem et Olomucensem ecclesiam remittant et reducant et ipsi per se vel procuratorem ipsorum in et ad potestatem ipsorum sine dilacione et mora aliqua omni effectu tribuant et assignent. De quibus quidem actis, gestis, decretis et insinuatis prefati domini Iohannes, decanus, et capitulum ecclesie Olomucensis pecierunt ipsis per nos, notarios publicos infrascriptos, unum vel plura, publicum seu publica confici instrumenta. Acta sunt hec anno, indicione, die, mense, hora et loco quibus supra, presentibus honorabilibus viris dominis Andrea de Iempnicz, Mathia de Smrzicz, perpetuis vicariis ecclesie Olomucensis, Nicolao Hurth, plebano in Slatyna, et magistro Iacobo de Dobroczkowicz, generali procuratore consistorii Olomucensis, et aliis pluribus testibus fidedignis circa premissa constitutis.

Et ego Nicolaus quondam Petri de Bladin, Olomucensis diocesis, publicus auctoritate imperiali notarius necnon notarius venerabilis capituli ecclesie Olomucensis, predictis revocacioni, actis, gestis, decretis et insinuatis omnibusque aliis et singulis premissis, dum, ut sic premittitur, fierent et agerentur, unacum Paulo, collega meo subscripto, et testibus suprascriptis presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi, manu propria conscripsi et in hanc formam publicam redegi

signoque et nomine meis solitis et consuetis unacum collega meo infrascripto consignavi, rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

Et ego Paulus, natus Philippi de Piwin, clericus Olomucensis diocesis, publicus auctoritate imperiali notarius, predictis revocacioni, actis, gestis et decretis et insinuatibus aliis et singulis premissis, dum, ut sic premittitur, fierent et agerentur, unacum Nicolao collega meo et testibus suprascriptis presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi, sed aliis prepeditis negociis per suprascriptum meum collegam fideliter scribi procuravi meque hic manu propria subscribens, in hanc formam publicam redegi, signo quoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi, rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium premissorum.

Super qua quidem revocacione, cassacione, annullacione et retractacione dicti instrumenti prefati domini Iohannes, decanus, et canonici ecclesie Olomucensis pecierunt ipsis per nos notarios publicos infrascriptos unum vel plura, publicum seu publica confici instrumenta. Acta sunt hec anno, indicione, die, mense, hora et loco quibus supra, presentibus honorabilibus et discretis viris dominis Andrea de Iempnicz, Mathia de Smrzicz, Iohanne Rasculo iuniori, perpetuis vicariis ecclesie Olomucensis, Nicolao Hurth, plebano in Slatyna, et Iacobo de Dobroczkowicz, generali procuratore causarum consistorii Olomucensis, testibus fidedignis ad premissa vocatis specialiter et rogatis.

Et ego Nicolaus quondam Petri de Bladin, Olomucensis diocesis, publicus auctoritate imperiali notarius necnon notarius venerabilis capituli ecclesie Olomucensis, predictis revocacioni, retractacioni, cassacioni et annullacioni omnibusque aliis et singulis premissis, dum, sic ut premittitur, fierent et agerentur, unacum Paulo, collega meo subscripto, et testibus suprascriptis presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi, sed aliis arduis prepeditis negociis per alium fideliter scribi procuravi, hic me manu propria subscribens, in hanc formam publicam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis unacum collega meo subscripto consignavi, rogatus et requisitus, in fidem omnium premissorum.

Et ego Paulus, natus Philippi de Pywin, clericus Olomucensis diocesis, publicus auctoritate imperiali notarius, predictis revocacioni, retractacioni, cassacioni ac omnibus aliis et singulis premissis, dum sic, ut premittitur, fierent et agerentur, unacum collega meo et testibus suprascriptis presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi, sed aliis prepeditis negociis per alium fideliter scribi procuravi, meque hic manu propria subscribens, in hanc publicam formam redegi signoque et nomine meis solitis et consuetis consignavi, rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium premissorum.

Opis notářského instrumentu, lat. Na originálu byla notářská znamení a podpisy veřejných notářů Mikuláše Petrova z Vladěňna a Pavla Filipova z Pivína.

MZA Brno, fond G 12, Cerroniho sbírka II, č. 358, s. 903–905.

ZWEI UNBEKANNTEN URKUNDEN VOM JAHRE 1416 Ein Beitrag zur Erkenntnis des Olmützer Bistumsstreites

Der Verfasser macht das fachkundige Forum mit zwei notariellen Instrumenten, vom 12. Dezember 1416 (mit dem Transsumpt vom 6. Dezember 1416) und vom 29. Dezember 1416 (mit dem Transsumpt vom 6. November 1416), bekannt, die eine Anfangsetappe des fast vierjährigen Streites um das Bistum Olmütz zwischen dem Leitomischler Bischof Johann dem Eisernen und dem Domprobst zu Vyšehrad Aleš von Březí teilweise beleuchten (die Literatur zum Olmützer Bistumsstreit, der zur Verbreitung des Hussitismus in Mähren beträchtlich beigetragen hat, siehe in Anm. 2). Die Urkunden präzisieren die Chronologie der Olmützer Ereignisse nach der doppelten Wahl im September 1416 (der Eintritt des Gegenbischofs Aleš von Březí nach Olmütz hat in die Zeitspanne vom 6. November bis dem 6. Dezember, wahrscheinlich kurz vor das letzte Datum, fallen müssen) und ergänzen das Bild der inneren Situation im Olmützer Domkapitel, wobei sie vor allem die Zusammensetzung beider Parteien unter den Domherren kennenzulernen ermöglichen.

Beide Urkunden hat schon Vinzenz Brandl (1877) benützt – er hat aber den Inhalt von ihnen ganz entstellt. Die weitere Forschung hat diese Urkunden praktisch ignoriert, so daß sie mit einer gewissen Übertreibung als unbekannt bezeichnen werden können. Die Instrumente sind hier eingehend sachlich vergriffen, ins breitere Kontext eingesetzt und in der Beilage *in extenso* ediert.